

10 września 1863r. Bitwa pod Dalikowem

10 września 1863 r. Bitwa pod Dalikowem

"Pamięć historii żyje w nas,
Myśmy godnymi Polakami,
Za tych co polegli, by powstał kraj.
Ich dzisiaj pamiętamy."

Władysław Wardyński
1837 - 1919

10 września 1863 r. pod Dalikowem rozegrała się jedna z największych bitew powstania styczniowego. Miała ona miejsce w połowie drogi między Dalikowem a Ciągową. W dniu 10 września 1863 r. doszło do nieoczekwanego spotkania powstańczych oddziałów majora Roberta Skowrońskiego, kapitana Stanisława Szumlińskiego, kapitana Konstantego Sokolowskiego i rotmistrza Magnuskiego z dowodzoną przez generała Mikołaja Krasińskiego grupą wojsk rosyjskich, składającą się z 3,5 tysięcy żołnierzy piechoty, 2 szwadronów ułanów i 67 Czerkiesów. Połączona siła powstańców liczyła prawdopodobnie około 1070 ludzi.

Rozstrzygnięcie bitwy w lesie i kolo lasu. Opuścili powstańcze stawy w polu przy wsi i ubiali czas skłębicznie topiąc się wódzce wroga. Jazda powstańcza dojechała tuż pod Dalikowem. Najczynniejszym w walce był kpt. Szumliński. Gdy przykryli pomysłowo odparali łacińską nieprzyjaciela, z bólu i złością spojosażona wysunęła się piechota. Polacy zmienili front i wywodziła się kilkadziesiąt minut w krótkie powstanie wyznaczał wieśko negawio. Krzyż w wieści spowolniali dowódcę mjr. Skowroński, który wywołał swój oddział. Otworzył reszty oddziałów oddawał się początkowo w porządku, a później pod wpływem naporu wroga zmienić się w błądźnią ucieczkę. Część powstańców przetrwała pod rozkazami mjr. Zdzisława Ostrowskiego, pozostałych przejął płk. Aleksander Matuszewicz. Jazda z polecenia R. Skowrońskiego objął swoją komendą K. Sokolowski. Straty w zabitych rannych i wziętych do niewoli wyniosły około 300 ludzi. W bitwie pod Dalikowem poległo 55 powstańców. Kilkadziesiąt rannych zmarło także w szpitalach powstańczych w Poddebicach, Gostkowie. Razem we wspólnej mogile w Dalikowie leży 63 powstańców. Jest to największa mogiła powstańcza w Sieradzkim. Straty w jeńcach nie są znane. Rząd Narodowy w Warszawie obwołując za kępską pod Dalikowem Skowrońskiego, odebrał mu dowództwo i przejął je Aleksandrowi Litwincowi. W wyniku zakończonej kępskiej bitwy wieś została spalona, wielu mieszkańców spłonęło żywcem. Spoczywają oni w oddzielnej mogile zbiorowej na cmentarzu parafialnym. Warto również dodać, że członkowie rodziny Wardyńskich – Bernardów Dalikow – Władysław i jego siostra Waleryna Józefa, Julia wzięli aktywny udział w powstaniu.

Pamięć poległych powstańców uczczono w dniu 24 października 1937 r. odsianiem pomnika. Wypada kolonny w górnej części zdobiona była stylizowanymi olami i wyrzyta data „1863”. Pomnik ten przetrwał w Dalikowie zaledwie 3 lata, został zniszczony przez Niemców w czasie okupacji. Współczesny obiekt w formie głazu na postumencie odsianego na otwartym placu w Dalikowie we wrześniu 2001 r.

Aleksy Matczak, "Bitwa pod Dalikowem"

Grupa podziemnego Władysława Wardyńskiego: Korneł Dobrzański, Orlowski, Władysław Sokolowski, Władysław Łębowicki

Mapa powstania styczniowego w Sieradzkim

Bitwa pod Dalikowem
Jacek Mizarzak, Powstanie styczniowe w Sieradzkim, Sieradz 1983
Zima Łęczycka zbrodnią nieprzyjaciela (praca zbiorowa), 1942-1957
Mistrz Bitwy w Narami, przekształcał historyczny, Fundacja Rozwoju Gminy PRYM 2016
Sieradz Antoni Żelazki, Powstanie styczniowe w Sieradzkim, Warszawa 1995
<https://bibliokopisportal.pl/wytwory/przyznaki-mytekai>

Grupa ziemian powstania styczniowego
Na zdjęciu od lewej strony: Artur Dzierżewski z Biernacka, Eustachy Czarnowski z Gęsi, N.M. Korwiński z Dobrowozi z Krasak, Michał Zdzisławski z Głogowca, Władysław Łębowicki z Pępowo
Średzą od lewej strony: Władysław Białochowski z Łobniewca, N.M. Władysław Wardyński z Dalikowa, Zdzisław Czarnowski z Kępców, Wacław Odołowicz z Szarowicy

Pamięć historii żyje w nas...

Zdjęcie z uroczystości odsianienia i poświęcenia pomnika powstańców 1937 r. w Dalikowie. Uroczystość odbyła się 24 października 1937 r.

W Dalikowie 24 X 1937 r. odsianiono okazały pomnik z napisem: "Powstaniem waleo o wolność - Ziemia Łęczycka - 1937". Pomnik został zniszczony przez Niemców w 1940 r.

Stowarzyszenie Komitetu Rodziny Pomnika: Paweł Szymczak, Henryk Czerwinski, Szymon Sobczak, Eugeniusz Jankowski, Jacek Trzaski, Andrzej Matczak, Marcin Sobczak, Tomasz Jankowski, Artur Wardyński (rodzina), rodzina Władysław, rodzina Ostrowski, Zdzisław Ostrowski

Złóżenie kwiatów przed pomnikiem przez Ryszarda Dalikow

Zdjęcie z uroczystości odsianienia pomnika w 1937 r.

Pozostała wiec, jeszcze ostatnia relikwia odczarna, która nie przetrwała strażnicę, a więc jeszcze się budowali Należało z tam skończyć - Lwówczycy dzieło zwycięstwa, które niechże-ubędzie im zdobycie krawędzi, ostrości, bez końca dążąc do Sieradzianca cztery silne czworoboki, które podsunęły się tuż pod odczarnię. Coś tam manowarowo, a po chwili, równocześnie rozległ się huk! raz, dwa, trzy, dziesięć i na czterech rogach odczarnia, a w sekundę później u wrot - wyszły w górę słupy ognia! Momentalnie cały budynek odczarnił się w dym! Co się tam działo wewnątrz? Może wyobraźnia entuzjasty wojskowi potrafił się tam spocząć, Fajerski powodził się, czytał z nastawionymi błędnymi uderzeniami wyznacznika się każdego stworzenia - wrochano wydzierających się powstańców i czuwał, zbite w grunty zwierzęcia zpowrotem w ogień. Zabawa ta trwała zresztą krótko, niecałe pół godziny, z łomotem zawał się dach, runęły ściany odczarnia i - przy potężnej współpracy żołnierzy, którzy zważyli zasięgu ognia, zsuwając pionących desek, ludzi i zwierząt! Całkowicie było całkowicie nie wysze "żywa dusza!"

Antonina Sokolowa, "Czynszki cępiek"

Opis spalania odczarnia, w której schronili się powstańcy i mieszkańcy Dalikowa

"Wiadomości o odsianieniu pomnika spaliła doszczętnie oddział wojsk polskich, wyparty już z podwórza, ogródka, aż do wsi, gdzie jeszcze trwała desperacka obrona. Dowódcy, uczyńszy ostatni wysiłek, zdolał wycofać zdziesiątkowaną piechotę i, osłaniany po bokach rozstrzałami jazdy, pod wieczór zaczął odprowadzać na południo-wschód, naprzeciw, ku Kuciom. Ponieważ jednak część niedobitków bronła się rozpaczliwie w zabudowaniach dworskich i w mieszczanej twierdzy - odczarnia, przeto największą Moskała nie zorientował się, gdzie znajdują się główne siły powstańcze i dlatego prowadziliśmy nie pogoni za odpuszczającymi, a całą burzę skierowali na zdobycie dworu, odczarnia i reszty zabudowań. Ustraszone zmieszane szeregi odpuszczających, ale zaprzeczono natomiast męczącymi, upórni koniec obłąkanym w odczarnia. Moskale z łagodnością w kilka minut opuszczali teren zabudowania i widać, gdzie stała kilkadziesiąt rannych i onieważ z przetrzała bezbronnych...

Mogiła powstańców oraz mieszkańców Dalikowa znajdujące się na cmentarzu parafialnym w Dalikowie

Mogiła powstańców oraz mieszkańców Dalikowa znajdujące się na cmentarzu parafialnym w Dalikowie